HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מימהל היכי מהלינן ליה אמר רב אדא בר אהבה [א]מלין אותו ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימהליה ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא אמר מר בריה דרבינא אנא ורב נחומי בר זכריה תרגימנא מימהיל הכי נמי מהלינן ליה לא נצרכה אלא למכשירי מילה ואליבא דרבי אליעזר אמר אביי כתנאי [1]וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא [ב]בן שמנה שאין שחיטתו מטהרתו רבי יוסי ברבי יהודה ור' אלעזר בר"ש אומרים שחיטתו מטהרתו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר חי הוא ומ"ס מת הוא אמר רבא אי הכי אדמיפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה אלא דכולי עלמא מת הוא ורבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי כטרפה טרפה לאו [ג]אף על גב דמתה היא שחיטתה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה טרפה היתה לה שעת הכושר האי לא היתה לה שעת הכושר וכ"ת טרפה מבטן מאי איכא למימר התם יש במינה שחיטה [ד]הכא אין במינה שחיטה איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל או לא אם תמצי לומר פליגי הלכה כמותו או אין הלכה כמותו ת"ש [ה]עגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו בי"ט הכא במאי עסקינן דקים ליה בגוויה שכלו לו חדשיו ת"ש ושוין [ו]שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן ה"נ שכלו לו חדשיו ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל [ז]הלכה מכלל דפליגי ש"מ אמר אביי [ח]נפל מן הגג או אכלו ארי דברי הכל חי הוא כי פליגי שפיהק ומת מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא למאי נפקא מיניה [ט]לפטור מן הייבום נפל מן הגג או אכלו ארי דברי הכל חי הוא והא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועביד להו עיגלא תילתא ביממא דשבעה ואמרי ליה [י]אי איתרחיתו ליה עד לאורתא הוה אכלינן מיניה השתא לא אכלינן מיניה אלא כשפיהק ומת דברי הכל מת הוא כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי מר סבר מת הוא ומר סבר חי הוא בריה דרב דימי בר יוסף אתיליד ליה ההוא ינוקא בגו תלתין יומין שכיב יתיב קמתאביל עילויה אמר ליה אבוה צוורוניתא קבעית למיכל אמר ליה [כ]קים לי ביה שכלו לו חדשיו רב אשי איקלע בי רב כהנא איתרע ביה מילתא בגו תלתין יומין חזייה דיתיב וקא מתאבל עילויה אמר ליה לא סבר ליה מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה קים לי בגויה שכלו לו חדשיו איתמר מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא

אם

מימהל היכי מהלינן. שום קטן ביום השמיני בשבת דילמא נפל הוא ולא חזי למול ועושה חבורה שלא לשם מלוה: **אם חי הוא.** כלומר אם כלו לו חדשיו שפיר קא מהיל: **מחתך בבשר.** שחוטה הוא ולא חבורה היא: **לא נצרכה.** הא דקתני אין מחללין אלא לענין מכשירי מילה לרבי אליעזר דאמר דחו שבת ה"מ דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו שעברו ט' חדשים משמשה עד שילדתו ולא שמשה כל ימי עיבורה אבל ספק אין מכשיריו דוחין דילמא לאו בר מימהל הוא ומחלל שבת בעשותו פחמים וברזל: **כתנאי.** נפל גמור אם חשוב כמת כדקאמר רב אדא בר אהבה דאינו אלא מחתך בבשר או לא והויא חבורה: **לאכלה להביא בן ח'.** דכוליה קרא דריש ליה בתורת כהנים מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת אינה מטמאה פרט לטרפה ששחטה ומדממעיט טרפה ששחטה מכלל דבטהורה קאי אשר היא לכם להביא בהמה טמאה לפי שפרשה ראשונה דכתיב בה (ז) לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ואיננה מעלת גרה וגו' מוקי לה התם באבר מן החי הכתוב מדבר ופרשה זו במתה ודאי לאכלה להביא בן ח' חדשים שאף שחיטתו מיתה ומטמאה: **מר סבר חי הוא.** לפיכך שחיטתו מטהרתו: **לענין אכילה.** אי מותר באכילה בשחיטתו אם לאו: **טרפה.** שחיטתה מטהרתה מלטמא כדפרישית: **היתה לה שעת הכושר.** לישחט וליטהר קודם שנטרפה: **מי פליגי.** למישרי ולד של בהמה בתוך ח' ימים: **שוחטים אותו ביו"ט.** ואינו מוקצה שהרי בין השמשות נמי היה מוכן אגב אמו. מיהו שמעינן מינה דמותר לבו ביום: **ושוין.** רבי יהודה ורבי שמעון שנחלקו ברואין מומין ביו"ט במסכת ביצה (ח) שאם נולד היום הוא ומומו עמו שהוא מן המוכן ומותר לבקר מומו ביו"ט דלא דמי כמתקן ביו"ט דלא איתחזק באיסורא ומוקמינן לה התם כגון דיתבי דייני התם ורואהו בשעת לידה מיד: **נפל מן הגג או אכלו ארי.** שמת מחמת מיתה הבאה לו בתוך ל' ממקום אחר דברי הכל בחזקת כלו לו חדשיו קאי דאי לאו הך מיתה לא הוה מת הילכך חי הוא ובאדם הוי ולד ופוטר את אמו מן החליצה וגבי בהמה נמי סתם ולד בהמה ששחט בתוך ח' מותר באכילה דלא חזינא ביה ריעותא ורוב היולדות אינן מפילות (ט): **שפיהק.** בייליי"ר בלע"ז כלומר לאחר לידתו לא ראו בו אלא חיות מעט שפיהק ומת וגבי אדם קאי: ה"ג **ועבדו** (א) **עגלא תילתא ביממא דשבעה: איתרחיתו.** מלשוחטו עד אורתא שהוא ליל שמיני: **הוה אכלינן מיניה.** דמקצת היום ככולו כדכתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי ומיהו מיום השמיני הוא דירצה דאורתא לאו בת הקרבה היא כדכתיב (שם ז) ביום צוותו להקריב אבל מכלל נפל נפקי ליה וחזי לאקדושי כדאמרינן בזבחים (דף יב.) לילה לקדושה יום להרצאה והלכך לענין חולין חזי מאורתא למישחטיה ומיכל. אלמא מאן דס"ל כרשב"ג פליג במיתה הבאה לו ממקום אחר ואמר ספיקא הוא: **שכיב בגו תלתין.** ללידתו: (י) **צוורוניתא.** מטעמים שמאכילין את האבל: **קא בעית למיכל.** לכך אתה מתאבל חנם: **איתרע מילתא.** אבילות: **בגו תלתין יומין.** ללידת הולד: **מת הולד** (כ) **בתוך ל'.** ללידתו ולא היה לאביו בן אלא הוא (ל) ונולד לאחר מיתת אביו ועל ידו היו פוטרין אמו מן החליצה אם היה בר קיימא: **ועמדה ונתקדשה.** לאחר זמן לפי שסבורה שאינה זקוקה ליבם:

אם

מימהל היכי מהלינן ליה. מכאן משמע דלא איירי רשב"ג בבן שמנה (ב) דוקא[א] אלא בסתם ולדות[ב] וכן משמע לקמן דאמר ת"ש עגל שנולד בי"ט שוחטין אותו בי"ט ודאי דכלו לו חדשיו ואת"ל דלא איירי רשב"ג אלא בודאי בן שמנה הוה ליה לדחויי הב"ע בסתם ולדות ועוד אמר לקמן נפל מן הגג ואכלו ארי דברי הכל חי הוא ואי בודאי בן ח' איירי היכי תיסק אדעתיה לומר ד"ה חי הוא וכולהו דלקמן נמי דמוקמינן דקים ליה בגוויה שכלו לו חדשיו וקשה לר"י מהא דאמרינן בפ' הערל (יבמות דף פ:) איזהו בן ח' כל שלא כלו לו חדשיו רבי אומר שערו וצפרניו מוכיחין עליו כו' דאמר האי בר שבעה הוא ואישתהוי אישתהי ופריך (ג) הא דעבד רבה תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא כמאן כרבי כיון דאיכא רשב"ג דאמר אישתהי (מ)דתני[ג] כל ששהה[ד] כו' כרבי[ה] עבד אלמא משמע בהדיא דבודאי בן ח' איירי[ו] מדמוכח מיניה דמשתהי כרבי ומנא ליה דילמא לעולם ס"ל דלא משתהי ובסתם ולדות איירי רשב"ג כדפרישית ואור"י דע"כ בודאי בן ח' נמי איירי דהא בתוספתא דמכילתין מיתני מילתיה דרשב"ג בתר מילתיה דרבנן ורבי דיבמות ואפלוגתייהו קאי דאיירי בבן ח' וא"ת ובשמעתין מנלן דבסתם ולדות ס"ל לרשב"ג הא לא שהה ספיקא הוי דילמא קסבר ולד מעליא הוי ולא איירי כלל בסתם ולדות אלא בודאי בן ח'[ז] ויש לומר דדייקינן מדקתני כל ששהה דכל משמע לרבות סתם[ח] דווקא שהה הא לא שהה ספיקא הווי[ט] והא דמבעיא לן לקמן אי פליגי רבנן עליה דרשב"ג היינו בסתם ולדות דבן ח' ודאי בהדיא קתני לה בתוספתא[י] וא"ת והיכי פשיט לקמן מדאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג מכלל דפליגי בסתם ולדות תאמר לעולם לא פליגי בסתם ולדות וכי פסיק רב יהודה כוותיה הכ"מ בודאי בן ח' וי"ל דא"כ ה"ל למיתני הלכה כר'[יא] (ד) דליכא למימר דלא קאמר הלכה כרבי משום דבעי הוכחת סימנין שערו וצפרניו אבל רשב"ג לא בעי דהא פשיטא דבן ח' שלא גמרו שערו וצפרניו לכ"ע לא חי ומדנקט רשב"ג ש"מ דבסתם ולדות איירי ופסק בכולא מילתא כוותיה והשתא נמי אין צריך לדקדק (ה) מכל דבלאו הכי יש להוכיח דבסתם ולדות איירי כמו שהוכחתי[יב] (נ) ר"י: **צודניתא.** גרס בערוך (ס) לשון לידה ומזונות:

ואם

מסורת הש"ס

(א) [לעיל קל.], (ב) חולין נא: ביצה ו:, (ג) חולין שם ביצה כו:, (ד) [לעיל קו: וש"נ], (ה) יבמות לו:, (ו) [עי' תוס' בכורות מט. ד"ה מת ותוס' יבמות לו: ד"ה מת וכו' שכתבו דרש"י דהכא גורס בסוף שלשים], (ז) [ויקרא יא], (ח) [דף כו:], (ט) [יבמות לו.], (י) [במו"ק כ: גרס רש"י צודניית' ופי' סעודת אבל כמו גיר' הערוך שהביא תוס' הכא ד"ה צודניתא], (כ) [נ"ל בסוף ע"פ עדות' של תוס' יבמות ובכורות], (ל) [נ"ל וחי לאחר מיתת אביו], (מ) [ר"ל מדקתני כל ששהה ולא תני אם שהה כרבי עבדין], (נ) [ור"ל דאי לאו הכי מה בא רשב"ג להוסיף על מילתא דרבי], (ס) [ערך לד ג],

תורה אור השלם

1 וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג ועביד להו עגלא תלתא: (ב) תום' ד"ה מימהל וכו' בבן שמונה ודאי דוקא אלא: (ג) בא"ד ופריך אלא הא דעבד: (ד) בא"ד הוה ליה למיתני הלכה כרבי וכרשב"ג דליכא: (ה) בא"ד אין צריך לדקדק מכל כמו שהוכיח ר"י דבלאו הכי יש להוכיח דבסתם ולדות איירי הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' **ואם לאו מחתך בבשר הוא.** עי' מ"א סי' תקכו ס"ק יא. ועי' בירושלמי פי"ז דיבמות הלכה ז: **שם הכא אין במינה שחיטה.** עי' חולין עד ע"א תד"ה נפקא ליה: רש"י ד"ה **לא נצרכה.** ט' חדשים משמשה. עי' תב"ש סי' טו ס"ק טז: ד"ה **שפיהק בייליר** בלע"ז. עי' נדה סג ע"א תד"ה מפהקת: ד"ה **הוה אכלינן** מיניה וכו' לילה לקדושה. ועי' בתוס' שם זבחים יב ע"א ד"ה יום וצ"ע:

לעזי רש"י

בייליי"ר [בדיילי"ר]. לפהק.

רבינו חננאל

וזה שאנו מלין כל קטן בן ח', הלא אמר רשב"ג קודם ל' יום ספק נפל הוא (ואין) [ואיך] מחללין עליו את השבת ומלין א[ו]תו בן ח' ימים, שמא נפל הוא. ופרקינן מלין אותו ממה נפשך, אי חי הוא שפיר קא מהיל, ואי נפל הוא מחתך בבשר הוא ולא מלאכה היא. ומקשינן אלא הא דתניא ספק בן ז' או בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימהליה ממ"נ. ופרקינן מימהל ה"נ דמהלינן ליה, לא נצרכה אלא למכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר. ולית הלכתא הכי דשינוייא היא ואשינוייא לא סמכינן. (**ואם** יש להקשות עוד, אי הכי אם המילה חיתוך בשר היא ואינה מלאכה, אפילו מילה שלא בזמנה יהא נימול בשבת מחתך בבשר הוא. ופירקו כי מילה בחי מלאכה היא כי מתקן הוא, כי כיון שחותך הערלה מתקנו לאכול תרומה ולשחוט עליו אביו את הפסח). **לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו.** פי' זו בהמה גסה טהורה שיולדת לט' חדשים היא. **ומיבעיא** לן רשב"ג פליגי רבנן עליה אי לא. ופשטינן דפליגי רבנן עליה והילכתא כוותיה, דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג, ואי לאו דפליגי הלכה למה. **אמר אביי נפל מן הגג ואכלו אריה דברי הכל כמו חי הוא, כי פליגי שפיהק ומת.** ומקשינן עליה מדרב פפא ורב הונא בריה דר' יהושע דאיקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועבד להו עיגלא תלתא ביומא דשבעא, ואמר[י] ליה אי איחרתו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה, והרי זה נשחט ולא אכלו ממנו שאמרו כיון שלא שהה ח' ימים כנפל חשוב ואין שחיטתו מתירתו באכילה. והדר ביה ואמר אלא שפיהק ומת דברי הכל מת הוא, כי פליגי בנפל מן הגג או אכלוה אריה. **ושמעינן** מהאי מעשה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שאם נשחט קודם ח' ימים אסור באכילה, ואינו מותר לאוכלה אלא מלילי ח' והלאה (לקרבן). הלכך לילי שמיני מותר באכילה, ולקרבן פסול ואין כשר לקרבן אלא מיום השמיני והלאה. **וזה** שאמר אביי וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא בן שמונת ימים שאין שחיטתו מטהרתו, ר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר בר' שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו, ברייתא זו שנויה בתורת כהנים. **לשמונה** חדשים חלוקתם, דתני בהדיא במתניתא דבי ר' חייא ודבי ר' אושעיא איזהו בן ח' כל שלא יצאו לו חדשיו, ר' אומר סימנים ניכרין בו שערו וצפרניו שלא גמרו. וכדרך שבן שמנה חדשים באדם נפל, כך בן ח' בבהמה גסה וכן ד' בדקה נפל, רשב"ג אומר כל ששהה באדם ל' יום אינו נפל וכו'. **והלכתא** כת"ק דאמר בן שמנה אין שחיטתו מטהרתו, אלא אמרינן מת היה ונבילה היא ומטמאה שאין שחיטה מועלת בנבילה, דתנינן מתניתין סתמא כוותיה בפרק בהמה המקשה לילד, ופירשנוהו שם מי יש במינו שחיטה מי אין במינו שחיטה בן ח' חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין למינו שחיטה. **וסוגיא** דשמעתא שאין שחיטתו מטהרתו בפחות משמנה ימים אלא בדמוחזק לן שכלו חדשיו, כגון שהיתה בהמה קשורה לו בביתו ט' חדשים לגסה (וארבע) [וה'] לדקה וילדה, וברי לן שלא עלה [עליה] זכר בביתו. **וזה** ששנינו במשנתינו סתם תינוק בן יום אחד מיטמא בזיבה, ומיטמא בנגעים ומיטמא בטמא מת, וזוקק ליבום ופוטר מן היבום, ומאכיל בתרומה ופוסל התרומה, ונוחל ומנחיל, וההורגו חייב, והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם, ואמרינן בגמרא למאי הילכתא אמר רב פפא לעניין אבלות. לימא מתניתין דלא כרשב"ג דתניא רשב"ג אומר כל ששהה באדם ל' יום אינו נפל, הא לא שהה ספיקא הוי. ומפרקינן דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו. ודין כל השנוים במשנה זו דינם אחד במוחזק לן ביה שכלו לו חדשיו. ומיהא הוו (מיתא) [מתאבלין] באלי בריה דרב דימי בריה דרב יוסף ורב כהנא בינוקא דשכיב בגו תלתין יומין דהוו מוחזקין שכלו לו חדשיו. **איתמר מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה.** אמר רבינא משמיה דרבא

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יד סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף יא בהג"ה:

מא ב ג ד מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ו:

מב ה ו מיי' פ"ב מהל' יום טוב הלכה א סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף ה:

מג ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ט:

מד ח ט מיי' פ"א מהל' יבום הלכה ה סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ד:

מה י מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ד סמג לאוין עה וקלג טוש"ע י"ד סי' טו סעיף ג:

מו כ מיי' פ"א מהל' אבלות הלכה ז סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף ח [ברי"ף כאן ובפ"ג דמו"ק דף רל: וכן ברא"ש כאן והתם סי' לג]:

מוסף רש"י

ושוין. תנאי דפליגי במס' ביצה (כו:) גבי בכור שנולד בו מום ביו"ט, ושוין דאפילו האוסר בנולד בו ביום משום דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים בחוץ, אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא, שלא נאסר מעולם, דהא במעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר, דבכור אינו קדוש עד שיולד, וכשנולד הרי מומו עמו וראוי לישחט בחוץ (חולין נא:). **מת בתוך שלשים.** בן היבמה ונתקדשה לשוק בחזקת שפטורה משום בנה (יבמות לו:).

מוסף תוספות

א. דמנ"ל דמהלינן לי'. תוס' הרא"ש. ב. איירי. תוס' הרא"ש. דלרשב"ג היכא דלא שהה חשבינן לי' ספקא ולרבנן חשבינן לי' בר קיימא. תוס' יבמות פ: ד"ה כיון. ג. רשב"ג אומר. תוס' הרא"ש. ד. ל' יום. תוס' הרא"ש. ה. הגי' בגמ' שם ובתוס' הרא"ש ורמב"ן וחי' הר"ן כאן: 'כרבים'. ו. דחשיב בר קיימא לרשב"ג. תוס' יבמות פ: ד"ה כיון. [ו]רשב"ג מיקל. ריטב"א. ז. כמו רבי ורבנן בני פלוגתיה. תוס' הרא"ש. ח. ולדות. תוס' הרא"ש. ט. דאי לא איירי רשב"ג אלא בבן ח' ודאי דאיירו בהו רבי ורבנן הו"ל למימר 'אם שהה'. תוס' הרא"ש. י. דפליגי רבנן עליה דרשב"ג דמיקל, ולא בעינן למפשט משמואל. ריטב"א. יא. בר פלוגתייהו דרבנן. תוס' הרא"ש. יב. מדפסק כרשב"ג ולא כרבי. תוס' הרא"ש. דאם לא בא להוסיף רשב"ג סתם ולדות מה בא להוסיף על רבי. תוס' יבמות פ: ד"ה כיון.

רב נסים גאון

אמר אביי כתנאי לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו. עיקר דבר זה שנוי בתורת כהנים [ויקרא יא] וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה, וכי ימות הרי זו מיתה ודאי, מן הבהמה יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאין מטמאה, פרט לטריפה ששחטה. ונתבאר לנו בזה הכתוב בהמה [טרפה] ששחטה אינה מטמאה. ונשאו ונתנו בדבר זה הרבה ואמרו באמצע הדברים, בן ח' יוכיח שיש למינו שחיטה ואין שחיטתו מטהרתו. ולאחר כן אמרו לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו, כלומר בן ח' חדשים בבהמה גסה טהורה, על דעת כמו שאמרו בפרק א' ממסכת בכורות [דף ח] בבהמה גסה יולדת לט' חדשים, ומה שתלד בהמה גסה טהורה בחודש ח' הרי הוא כמת ולא תועיל בו השחיטה להוציאו מידי נבילה לענין הטומאה כמו שמועלת בטריפה. מכאן הראיה שהקדמנו ממה שאמרו ויש מן הבהמה שאינה מטמאה פרט לטריפה ששחטה ותמצא כמותה בשחיטת חולין [עב] בפרק בהמה המקשה לילד.